

การพัฒนดัชนีนีบ่งชี้ในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน ของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

Development of Competitiveness Indicators for Small and Medium Enterprises in Dynamic Change

โกศล จิตวิรัตน์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนดัชนีนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต แล้วนำมาตรวจสอบความตรงกับศักยภาพทางการแข่งขัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ จำนวน 752 ราย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคโมเดลสมการโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยที่สำคัญ 6 ขั้นตอนดังนี้ (1) ศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเขียนเป็นบทความวิชาการ (2) สกัดหาดัชนีบ่งชี้หลักและดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน (3) สร้างดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน (4) ประเมินความเที่ยงตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญ (5) ทำการพัฒนดัชนีนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และ (6) ทำการตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต ได้ดัชนีบ่งชี้หลักที่สำคัญจำนวน 7 องค์ประกอบ 43 ดัชนีนีบ่งชี้ที่สำคัญ และการพัฒนดัชนีนีบ่งชี้ที่สำคัญด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์โมเดลที่ปรับแก้แล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก รวมทั้งการตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน โดยการตรวจสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญ ผลการวิเคราะห์ของโมเดลที่ปรับแก้แล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี

คำสำคัญ: ดัชนีนีบ่งชี้ในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี

ABSTRACT

The main purpose of this research were to develop of competitiveness indicators for small and medium enterprises in dynamic change, and then check the validity with competitive advantage by collecting data from a sample of 752 industrial enterprises, and analyzes the data with structural equation modeling techniques. The steps taken were the six steps: (1) the elements relevant to a paper (2) extraction of the indicators and indices critical in enhancing competitiveness (3) Index indicates the importance of capacity building, competitiveness (4) to evaluate the accuracy of the index indicates a significant (5) to develop indicators that are important in enhancing the competitiveness by means of quantitative research. and (6) to check the validity of the indicators that are important in enhancing competitiveness with competitive advantage.

The results showed that the competitiveness indicators analysis the importance for small and medium enterprises in dynamic change. The main indicator of the seven elements of 43 key indicators. and the development of indicators that are important to research-oriented quantitative analysis confirms the results of the analysis model is modified be consistent with the empirical data are in very good shape. Including the validity of the index indicates that the key to enhancing competitiveness with competitive advantage. By examining the causal effects of key indicators. The analysis of the modified model is consistent with the empirical data in terms of good.

Keywords: Competitiveness Indicators, SMEs, Dynamic Change.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

นับตั้งแต่เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ร่วมก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) และทำให้มีประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมเป็น 10 ประเทศในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว พม่า กัมพูชา และแวนูแวนูสำคัญในอนุภูมิภาคอาเซียน (ASEAN) มีนโยบายเปลี่ยนสภาพโดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินการรวมกลุ่มทางการค้ามุ่งสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ก่อนกำหนด 5 ปีในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเดิมกำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2563 จากนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทำให้ตลาดใหญ่ขึ้นเท่ากับว่าตลาด 10 ประเทศรวมกันเป็นหนึ่ง ทำให้เกิดการปฏิบัติกับนักลงทุนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เช่นเดียวกับนักลงทุนของประเทศตนเอง ซึ่งอาจทำให้ต้นทุนของคู่แข่งชั้นต่ำลง ภาชีนำเข้าเป็นศูนย์ อุปสรรคนอกเหนือภาษีหมดไป ทำให้เกิดคู่แข่งใหม่ในอาเซียน การลงทุนในอาเซียน

ทำได้โดยเสรีทำให้คู่แข่งเข้ามาแข่งขันในประเทศไทยได้อย่างเสรีและสามารถย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่เหมาะสมเป็นแหล่งผลิตได้อย่างเสรีในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประเทศสมาชิกมีสิทธิสามารถเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมืออย่างเสรี เคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี เคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรีเคลื่อนย้ายบริการอย่างเสรีเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี นอกจากนี้แนวโน้มในอนาคตบนเวทีการค้าโลกของอาเซียน ขณะนี้อาเซียนกำลังเตรียมจะขยายการจัดทำความตกลงการค้าเสรีออกไปนอกกลุ่มอาเซียนภายใต้กรอบ ASEAN+3 และ ASEAN+6 ซึ่ง ASEAN+3 จะประกอบด้วยประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และ ASEAN+6 จะเพิ่มอีก 3 ประเทศ คือประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย เป็นผลทำให้กลุ่มอาเซียนจะขยายประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 50% ของประชากรทั้งโลกในอนาคต (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554)

ผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติเปิดกว้างขึ้นอย่างไร้ขีดจำกัด ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อม

ทางการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป ในลักษณะที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว รุนแรง หนักหน่วง ฉับพลัน สลับซับซ้อน และยังทวีความรุนแรงของการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดเวลาในลักษณะเชิงพลวัต (Dynamic) ส่งผลทำให้แนวโน้มตลาดเปิดกว้างและเกี่ยวเนื่องกับการแข่งขันในระดับสากลมากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจได้เคลื่อนตัวจากการเป็นเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตจากการเพิ่มขึ้นเป็นการแพร่กระจายและการใช้องค์ความรู้ไปสู่การเป็นยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ทำให้ผู้ประกอบการยากต่อการทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2552; สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2554) ซึ่งแตกต่างจากสมัยอดีตที่การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างช้าๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป กว่าจะเกิดคู่แข่งขึ้นใหม่ขึ้นแต่ละรายต้องอาศัยระยะเวลา ทำให้ผู้ประกอบการสามารถมองเห็นและทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากกว่าสภาพแนวโน้มในปัจจุบัน (โกศล จิตวิรัตน์, 2551)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นต้นมา รัฐบาลก็มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อให้สามารถเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันได้ ตามวาระตามกาลเวลาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อการปรับตัวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างต่อเนื่องตลอดมา แต่ผู้ประกอบการก็ยังไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงได้ ดังจะสังเกตเห็นได้จากยังมีแนวโน้มยอดสถิติการล้มสภาพของผู้ประกอบการยังเพิ่มสูงขึ้นอยู่ทุกขณะ (กระทรวงพาณิชย์ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2552) ซึ่งเป็นสัญญาณอันตรายต่อการพัฒนาประเทศชาติโดยรวมในระยะยาว ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมากต้องล้มสภาพไปเพราะปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากปัญหาที่สำคัญที่สุด คือเรื่องจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการไม่สอดคล้องกับโลกาภิวัตน์ ทำการบริหารจัดการแบบเดิมๆ โดยไม่สนใจสภาพแวดล้อม มองข้ามหรือไม่สนใจการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับเครื่องมือทางการจัดการที่นำมาประยุกต์ใช้จึงทำให้เครื่องมือทางการจัดการ

ที่นำมาประยุกต์ใช้ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ปัญหาเรื่องเครือข่ายวิสาหกิจ และปัญหาเรื่องทรัพยากรมนุษย์ที่ยังต้องประสิทธิภาพอยู่ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2552)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาช่องว่างของการวิจัย (research gap) จากผลงานวิจัยในสาขาวิชาการจัดการทางด้านบริหารธุรกิจทั่วประเทศทั้งหมดจากทุกเขตฐานข้อมูล จำนวน 7,953 เรื่อง พบช่องว่างดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันถูกศึกษาแยกจากกันแต่ละดัชนีบ่งชี้ตามวาระตามกาลเวลาที่แตกต่างกัน ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถมองเห็นภาพรวมของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันได้ รวมทั้งวิธีวิทยาการวิจัยที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมายังส่งผลทำให้ผู้ประกอบการมองข้ามหรือละเลยบางตัวแปรที่สำคัญไปอีกทั้งยังทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถมองเห็นภาพการเชื่อมโยงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญโดยภาพรวมได้ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นพัฒนาดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันโดยภาพรวม แล้วนำมาทดสอบความตรงกับศักยภาพทางการแข่งขัน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถทราบถึงดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันโดยภาพรวม

รวมทั้งยังสามารถมองเห็นถึงลักษณะการเชื่อมโยงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับทิศทางการดำเนินงานโดยภาพรวมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเชิงพลวัตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

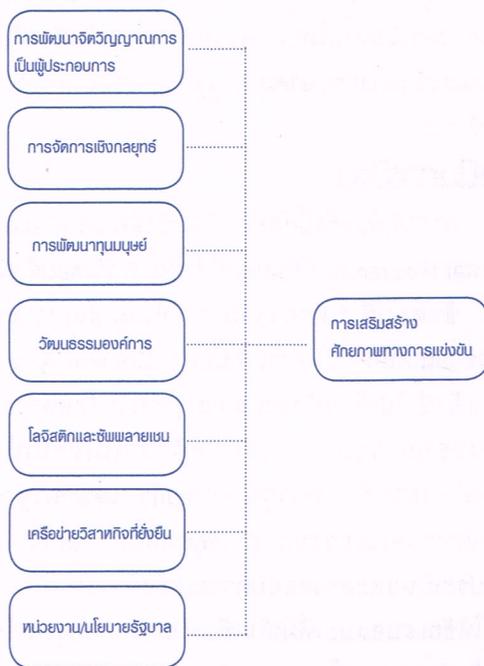
(1) เพื่อพัฒนาดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

(2) เพื่อตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต ที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน

กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยที่ 1 การพัฒนาดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต จากการทบทวนวรรณกรรมพบตัวแปรสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันภายใต้การเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตจำนวน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Spiritual Development) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital Development) วัฒนธรรมองค์การ (Organization Culture) โลจิสติกส์และซัพพลายเชน (Logistic & Supply Chain) เครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Cluster) และหน่วยงาน/นโยบายรัฐบาล (Government Policy) ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นโมเดลสมมติฐานการวิจัยดังภาพ 1

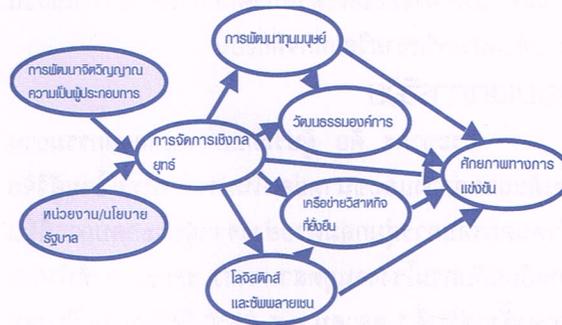
ภาพ 1 โมเดลสมมติฐานในการพัฒนาด้านที่บ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบโมเดลเพื่อยืนยันว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถวัดการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันได้หรือไม่จึงนำแนวคิดทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมมากำหนดเป็นสมมติฐานทางสถิติ (Statistical Hypothesis) เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงดังนี้

H_0 : โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

H_1 : โมเดลตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รอบแนวคิดการวิจัยที่ 2 การตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต ที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันทั้งหมดมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันฉะนั้นดัชนีบ่งชี้ในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่ดีควรต้องมีความตรง (อิทธิพลเชิงสาเหตุ) เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพทางการแข่งขันผู้วิจัยจึงต้องการตรวจสอบว่าดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่ได้พัฒนาขึ้นมีความตรงเหมาะสมหรือสอดคล้องกับศักยภาพทางการแข่งขันหรือไม่เพียงใด จึงนำมากำหนดเป็นโมเดลสมมติฐานในการวิจัย ดังภาพ 2

ภาพ 2 โมเดลสมมติฐานในการตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน ที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยนำรายละเอียดมากำหนดเป็นสมมติฐานทางการวิจัย (Research Hypothesis) ได้จำนวน 13 สมมติฐาน ดังนี้ (1) ตัวแปรการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์ (2) ตัวแปรหน่วยงาน/นโยบายรัฐบาลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์ (3) ตัวแปรการ

ทุนมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขัน (4) ตัวแปรวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขัน (5) ตัวแปรเครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืนมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขัน (6) ตัวแปรโลจิสติกส์และซัพพลายเชนมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขัน (7) ตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขัน (8) ตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรการพัฒนาทุนมนุษย์ (9) ตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรวัฒนธรรมองค์กร (10) ตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรเครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน (11) ตัวแปรการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรโลจิสติกส์และซัพพลายเชน (12) ตัวแปรการพัฒนาทุนมนุษย์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรวัฒนธรรมองค์กร (13) ตัวแปรโลจิสติกส์และซัพพลายเชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันผ่านตัวแปรเครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร คือ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ระยะเวลาที่ทำการศึกษาดังแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2555 ตัวแปรที่ศึกษาคือดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทุนมนุษย์ วัฒนธรรมองค์กร โลจิสติกส์และซัพพลายเชน เครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน หน่วยงาน/นโยบายรัฐบาล และศักยภาพทางการแข่งขัน (Competitive Advantage)

ข้อจำกัดและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยนำดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ SMEs

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตมาทำการพัฒนากับอุตสาหกรรมยานยนต์ก่อนเป็นอันดับแรกเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มทำเงิน (Cash Cow) แต่ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2554) และองค์ความรู้เกี่ยวกับดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต สามารถกระตุ้นให้ผู้ประกอบการได้ตระหนัก (รู้) ถึงลักษณะโครงสร้างของการเชื่อมโยงระหว่างดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันโดยภาพรวมมากยิ่งขึ้นอย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงส่งผลทำให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงานโดยภาพรวมเพื่อการปรับตัวเข้าสู่การเป็นสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) มีขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำไปเขียนเป็นบทความวิชาการ โดยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปเขียนเป็นบทความวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิตามข้อกำหนดมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้ทำการประเมินและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วนำไปเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ ตามข้อกำหนดมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สกัดหาดัชนีบ่งชี้หลักที่สำคัญและดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญ โดยการศึกษานำร่อง (Pilot Study) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ SMEs ทั้งในหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน ประกอบกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงปี พ.ศ. 2550-2553

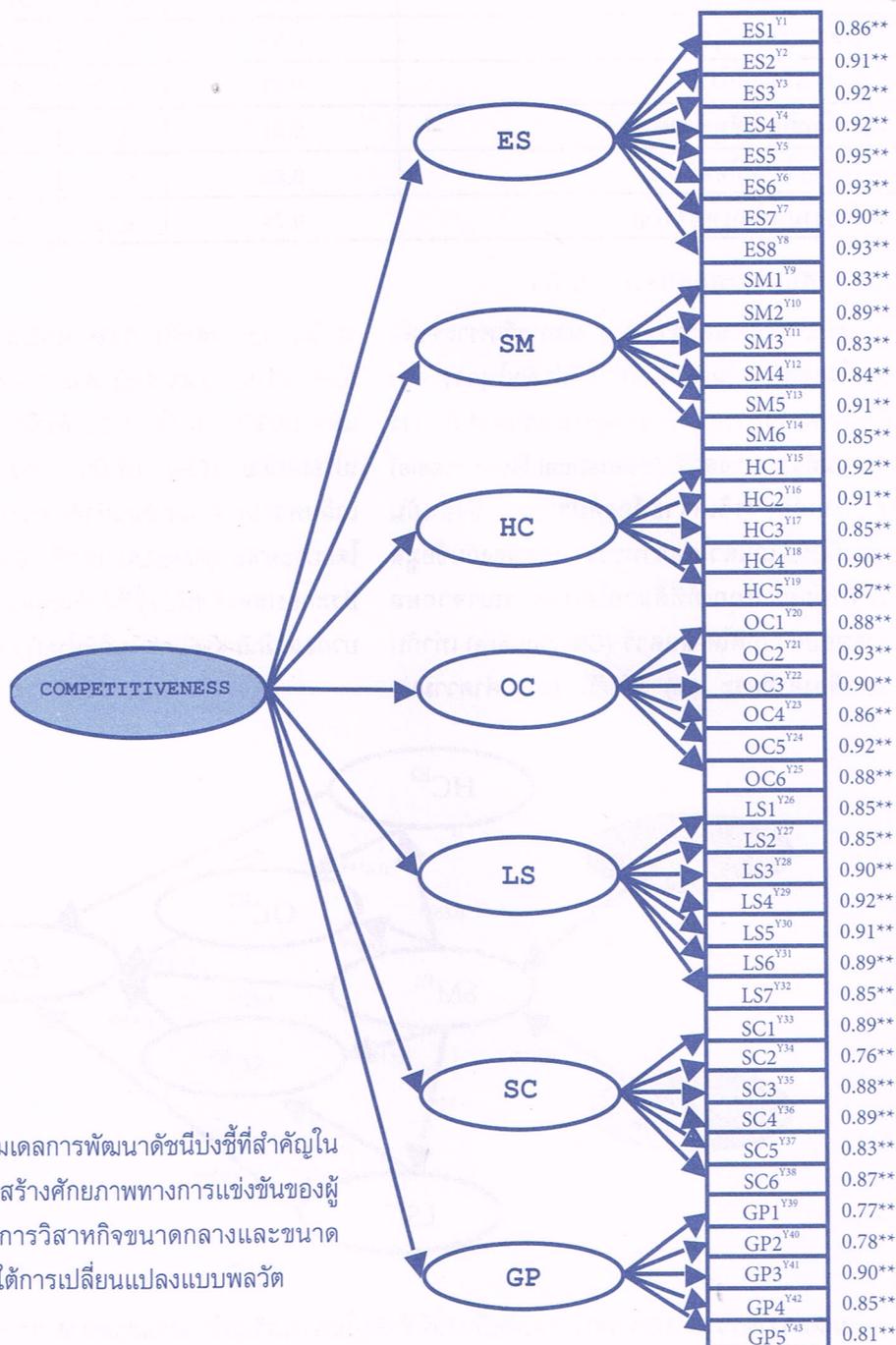
ขั้นตอนที่ 3 สร้างดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันภายใต้การเปลี่ยนแปลง

กับศักยภาพทางการแข่งขันโดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลการพัฒนา ดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตและการตรวจสอบ

ความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขันแสดงรายละเอียดดังภาพและตารางตามลำดับดังนี้

ภาพ3 โมเดลการพัฒนาดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต

ตาราง 1

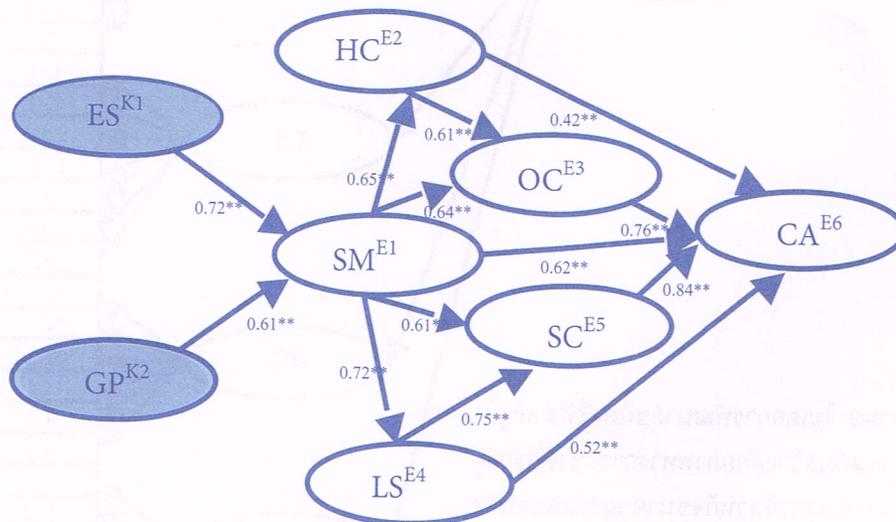
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error: SE) ค่าสถิติทดสอบ t -test และค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ (R^2) ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	t	R^2
ES การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการ	0.90	0.30	26.15**	0.73
SM การจัดการเชิงกลยุทธ์	0.89	0.32	26.61**	0.71
HC การพัฒนาทุนมนุษย์	0.89	0.32	26.48**	0.71
OC วัฒนธรรมองค์การ	0.85	0.39	24.79**	0.65
LS โลจิสติกส์และซัพพลายเชน	0.87	0.35	25.87**	0.69
SC เครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน	0.86	0.37	25.35**	0.67
GP หน่วยงาน/นโยบายรัฐบาล	0.78	0.50	22.13**	0.55

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากภาพ 3 และตาราง 1 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลการพัฒนาดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ (Statistical Hypothesis) ปรากฏว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองที่ปรับแก้แล้วโดยภาพรวมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากโดยพิจารณาจากผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 1215.29 ท้องศาอิสระ (df) เท่ากับ 820 ค่าความน่า

จะเป็น (p) เท่ากับ 0.00 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.93 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.92 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่าโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.027 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญทุกองค์ประกอบมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด

ภาพ 4

โมเดลการตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน

ตาราง 2

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) ขององค์ประกอบดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน

ตัวแปรเหตุ	อิทธิพล	ตัวแปรผล					
		SM	HC	OC	LS	SC	CA
ES	DE	0.72**	-	-	-	-	-
	IE	-	0.41**	0.65**	0.42**	0.51**	0.54**
	TE	0.72**	0.41**	0.65**	0.42**	0.51**	0.54**
GP	DE	0.61**	-	-	-	-	-
	IE	-	0.47**	0.35**	0.48**	0.52**	0.53**
	TE	0.61**	0.47**	0.35**	0.48**	0.52**	0.53**
SM	DE	-	0.65**	0.64**	0.72**	0.61**	0.62**
	IE	-	-	0.20**	-	0.25**	0.27**
	TE	-	0.65**	0.84**	0.72**	0.86**	0.89**
HC	DE	-	-	0.61**	-	-	0.42**
	IE	-	-	-	-	-	0.40**
	TE	-	-	0.61**	-	-	0.82**
OC	DE	-	-	-	-	-	0.76**
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.76**
LS	DE	-	-	-	-	0.75**	0.52**
	IE	-	-	-	-	-	0.44**
	TE	-	-	-	-	0.75**	0.96**
SC	DE	-	-	-	-	-	0.84**
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	-	-	-	-	-	0.84**
	R^2	0.67	0.64	0.72	0.65	0.76	0.72

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

TE = อิทธิพลรวม IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง

จากภาพ 4 และตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานทางทฤษฎี (Research Hypothesis) ปรากฏว่าเมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรศักยภาพทางการแข่งขันแล้ว ปรากฏว่ายอมรับสมมติฐานทางเลือก (Alternative Hypothesis) ทั้งหมดที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ (Statistical Hypothesis) ปรากฏว่าโมเดลอิทธิพลเชิงสาเหตุที่ปรับแก้แล้วโดยภาพ

รวมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีโดยพิจารณาจากผลการตรวจสอบค่าสถิติไค-สแควร์เท่ากับ 1354.81 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .00 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 991 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.92 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่าโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .02

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นที่ประจักษ์ว่าโมเดลการพัฒนาดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นการยืนยันว่าดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต สามารถวัดได้ด้วยดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญทั้งหมดจำนวน 43 ดัชนีบ่งชี้ 7 องค์ประกอบซึ่งประกอบด้วยตัวแปรการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทุนมนุษย์ วัฒนธรรมองค์กร โลจิสติกส์และซัพพลายเชน เครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน และหน่วยงาน/นโยบายรัฐบาลซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่าการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Spiritual Development) เป็นพื้นฐานสำคัญมากในการที่จะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานของผู้ประกอบการประสบความสำเร็จเนื่องจากว่าการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการมีส่วนสำคัญต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากการจัดการเชิงกลยุทธ์จะยิ่งทวีความสำคัญขึ้นทุกขณะ เพราะขอบเขตแนวโน้มผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเครื่องมือทางการบริหารจัดการเพื่อปรับทิศทางดำเนินงานให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสในการเปลี่ยนแปลงให้กิจการสามารถอยู่รอดเจริญเติบโต และมีศักยภาพทางการแข่งขันได้ (Lumpkin & Dess, 1996) อันจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะตอบสนองต่อทิศทางของปัญหาที่เกิดจากธุรกิจไทยไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องมีการปรับตัวเองอยู่ตลอดเวลาทั้งเพื่อความอยู่รอดและเพื่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผลของการเปลี่ยนแปลงและความจำเป็นที่ต้องปรับตัวนี้ทำให้แนวคิดในด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ยิ่งทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นทุกขณะเพราะในปัจจุบันองค์กรธุรกิจจะไม่สามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินงานท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่

เกิดขึ้น ถ้าขาดภารกิจเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดแผนงานหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น รวมทั้งไม่มีความสามารถในการนำแผนที่กำหนดขึ้นไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อันจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Porter, 1985) ทุนมนุษย์เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานของธุรกิจ ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital Development) เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรธุรกิจได้ (Thorn & Pellant, 2007) องค์กรใดมีปัจเจกบุคคลที่มีความเฉลียวฉลาดตกผลึกทางความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) และทักษะ (Skills) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรตลอดเวลา ย่อมสร้างความได้เปรียบจากการใช้ทุนทางปัญญาขององค์กรเป็นเครื่องมือในการปรับตัวเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (Sustainable Competitive Advantage) (Schultz, 1961) วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) เป็นหัวใจสำคัญที่หล่อหลอมพนักงานให้เกิดความเชื่อมั่นในองค์กรและทุ่มเทพลังทำงานสุดชีวิตวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและวัฒนธรรมองค์กรเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่ลอกเลียนแบบได้ยาก (Deal & Kennedy, 1982; Dobni, 2008) โลจิสติกส์และซัพพลายเชน (Logistic & Supply Chain) มีความสำคัญมากขึ้นในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของธุรกิจในโลกยุคโลกาภิวัตน์อาจถือได้ว่าเป็นที่มาของความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ดีที่สุด (Lambert, Stock & Ellram, 1998) การเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้วยวิธีการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับตัวที่จะนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจเพื่อแสวงหาโอกาสในอนาคต (Gardner, 1989; Porter, 1998) และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่ยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การรวมกลุ่มที่เป็นพลวัต (Dynamic Cluster) เพราะกระบวนการดังกล่าวจะเสริมสร้างการเรียนรู้ สร้างทักษะที่จะนำไปสู่การพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ การสร้างนวัตกรรม ก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และเพิ่มผลผลิตเป็นวงจร

ของการพัฒนาที่ไม่มีวันสิ้นสุด และสามารถแข่งขันกับกิจการขนาดใหญ่ได้ (Porter, 1998; Ketels, Lindqvist & Solvell, 2006) การเชื่อมโยงกับหน่วยงาน/นโยบายรัฐบาล (Government Policy) สามารถเสริมสร้างประโยชน์ต่อกันได้เป็นการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน (Hu & Mathews, 2009) ส่วนผลการตรวจสอบความตรงของดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันที่มีต่อศักยภาพทางการแข่งขัน ผลการวิจัยปรากฏว่าดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตมีความตรง (อิทธิพลเชิงสาเหตุ) เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพทางการแข่งขันผลการวิจัยดังกล่าวจึงสามารถอธิบายได้ว่าศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญที่มีอิทธิพลทางตรงต่อศักยภาพทางการแข่งขัน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (2) การพัฒนาทุนมนุษย์ (3) วัฒนธรรมองค์กร (4) โลจิสติกส์และซัพพลายเชน และ (5) เครือข่ายวิสาหกิจที่ยั่งยืน โดยผู้ประกอบการที่มีองค์ประกอบดังกล่าวที่มีประสิทธิภาพจะทำให้มีศักยภาพทางการแข่งขันเพิ่มขึ้นและมีองค์ประกอบสำคัญที่เป็นสาเหตุทางอ้อมต่อศักยภาพทางการแข่งขัน 2 องค์ประกอบคือ (1) การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการ และ (2) หน่วยงาน/นโยบายรัฐบาล

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ผู้ประกอบการควรมีการปรับทิศทางการดำเนินงานโดยภาพรวมให้สอดคล้องกับแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงสู่ทิศทางที่จะเป็นไปในอนาคตโดยอาศัยแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการที่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญและควรมีการสอดแทรกกลไกที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันไว้ในแผนกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างกลมกลืนกับกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป สามารถใช้วิธีการดำเนินงานวิจัยในลักษณะอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน เพื่อเป็นการตอบสนองทิศทางในอนาคตของผลการวิจัย อันได้แก่ เทคนิคเดลฟาย (Delphi) เทคนิค EFR หรือเทคนิค EDFR เป็นต้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มในลักษณะเชิงพลวัต ผู้ประกอบการต่างต้องการข้อมูลเชิงลึกเพื่อประกอบการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสามารถนำโมเดลดัชนีบ่งชี้ที่สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันไปทำการพัฒนาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เช่น การนำโมเดลไปศึกษากลุ่มพหุและความไม่แปรเปลี่ยน (Multiple Group and Measurement Invariance) หรือนำโมเดลไปศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ (Multilevel SEM) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์*. เอกสารประกอบการสัมมนา. กระทรวงพาณิชย์.
- กระทรวงพาณิชย์. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2552). *ศูนย์เอกสารและข้อมูลธุรกิจ*. ค้นเมื่อ 10 มกราคม 2552, จาก <http://www.thairegistration.com/mainsite/index.php?id=39>
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2552). *ปัญหาของ SMEs ในภาพรวม*. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2552. จาก <http://www.google.co.th/guru/thread?tid=68dce5b2cc0d1ef5>
- โกศล จิตวิรัตน์. (2551). กฎ 8 ประการในการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการภายใต้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต (Dynamic). *วารสาร มทร.อีสาน*, 1 (1) มกราคม-มิถุนายน, 96
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2554). *ถนนสู่ AEC เพื่อ SMEs ภายใต้โครงการกิจกรรมเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ SMEs ภาคการผลิตเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. ค้นเมื่อ 1 เมษายน 2554, จาก http://ftiweb.off.fti.or.th/Industrial/news_detail.asp?id=6264
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2552). *National Innovation Agency*. ค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2552.

จาก <http://www.nia.or.th/2009/main/index.php?section=&page>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2554). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประจำปี 2553 และแนวโน้มปี 2554. ค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2554.

จาก <http://www.sme.go.th/Documents/2554/whitepaper-2553/chapter-4.pdf>

Deal, T. E., & Kennedy, A. A. (1982). *Corporate Cultures*. Addison-Wesley.

Dobni, C. B. (2008). Measuring innovation culture in organizations: The development of a generalized innovation culture construct using exploratory factor analysis. *European Journal of Innovation Management*, 11(4), 539-559

Gardner, W. B. (1989). Some Suggestions for Research on Entrepreneurial Traits and Characteristics. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 14(1), 27-37.

Hu, M. C., & Mathews, J. A. (2009). Estimating the innovation effects of university-industry-government linkages: The case of Taiwan. *Journal of Management and Organization*, 15(2), 138-154.

Ketels, C., Lindqvist, G., & Solvell, O. (2006). *Cluster Initiatives in Developing and Transition Economies*. Center for Strategy and Competitiveness, Stockholm School of Economics. Retrieved January 10, 2009, from <http://www.cluster-research.org/dldocs/CIsDevelopingTransitionMay06.pdf>

Lambert, D. M., Stock, J. R., & Ellram, L. M. (1998). *Supply Chain and Logistics Management*. McGraw-Hill.

Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying The Entrepreneurial Orientation Construct and Linking it to Performance. *The Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: The Free Press.

Porter, M. E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition. *Harvard Business Review*, 76(6), 77-90.

Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17

Thorne, K., & Pellant, A. (2007). *The Essential Guide to Managing Talent*. London: Kogan Page.